

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ

Кафедра менеджменту та економічної безпеки

**ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ТА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ
ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

кваліфікаційна робота
здобувачки вищої освіти
2 курсу заочної форми навчання
ТУРКІВ Ярослав Ігорович

Науковий керівник
кандидат економічних наук, доцент
ГОРБАН Ірина Михайлівна

Рецензент
доктор економічних наук, професор
ШТАНГРЕТ Андрій Михайлович

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
„___” _____ 2026 р., протокол № _____
завідувач кафедри менеджменту
та економічної безпеки,

Марта КОПИТКО

_____
(підпис)

_____
(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Львів
2026

АНОТАЦІЯ

ТУРКІВ Я.І. Протидія корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом в умовах глобалізації. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2026.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних, правових та організаційно-економічних засад протидії корупції й легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, в умовах глобалізації. Розкрито сутність зазначених явищ як загроз економічній безпеці держави, проаналізовано міжнародні та національні механізми їх запобігання, а також роль міжнародних інституцій у формуванні стандартів фінансового контролю. Оцінено сучасний стан і тенденції поширення корупції, ефективність діяльності антикорупційних органів та системи фінансового моніторингу. Узагальнено міжнародний досвід і обґрунтовано напрями вдосконалення державної політики України у цій сфері.

Ключові слова: корупція, легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансовий моніторинг, антикорупційна політика, економічна безпека, глобалізація, міжнародний досвід.

ABSTRACT

TURKIV Y.I. Counteracting Corruption and Money Laundering in the Context of Globalization. – Manuscript.

Master's qualification thesis in specialty 072 "Finance, Banking, Insurance and Stock Market". – Lviv State University of Internal Affairs, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Lviv, 2026.

The qualification thesis is devoted to the study of the theoretical, legal, and organizational-economic foundations of counteracting corruption and money laundering in the context of globalization. The essence of these phenomena is identified as a threat to the state's economic security. International and national mechanisms for their prevention are analyzed, as well as the role of international institutions in shaping financial control standards. The current state and trends of corruption are assessed, along with the effectiveness of anti-corruption bodies and the financial monitoring system. International experience is summarized, and directions for improving Ukraine's state policy in this area are substantiated.

Keywords: corruption, money laundering, financial monitoring, anti-corruption policy, economic security, globalization, international experience.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ	8
1.1. Теоретичні засади корупції та легалізації незаконних доходів	8
1.2. Нормативно-правове регулювання протидії корупції та відмиванню коштів у міжнародній та національній практиці.....	16
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ В УКРАЇНІ	25
2.1. Оцінка сучасного стану та тенденцій поширення корупції у світі та в Україні.....	25
2.2. Аналіз ефективності діяльності антикорупційних органів та системи фінансового моніторингу України у протидії легалізації злочинних доходів..	33
Висновки до розділу 2	38
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ НЕЗАКОННИХ ДОХОДІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	39
3.1. Міжнародний досвід протидії корупції та відмиванню коштів і можливості його застосування в Україні.....	39
3.2. Перспективні напрями вдосконалення державної політики України у сфері боротьби з корупцією та легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом.....	46
Висновки до розділу 3	50
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	60

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується активними процесами глобалізації, розширенням міжнародних економічних зв'язків та інтенсивним рухом фінансових ресурсів. Разом із позитивними наслідками глобалізаційні процеси створюють сприятливі умови для поширення таких негативних явищ, як корупція та легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом. Ці явища становлять серйозну загрозу економічній безпеці держав, перешкоджають сталому економічному розвитку, підривають довіру до державних інституцій та негативно впливають на інвестиційний клімат.

Корупція є одним із найбільш поширених та небезпечних соціально-економічних явищ, яке суттєво гальмує розвиток держави та її економіки. Водночас легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, сприяє приховуванню незаконного походження фінансових ресурсів, що дозволяє злочинним угрупованням інтегрувати їх у легальну економіку. В умовах глобалізації ці процеси набувають транснаціонального характеру, що ускладнює їх виявлення та протидію.

Для ефективної боротьби з корупцією та відмиванням коштів держави формують спеціальні інституційні та правові механізми, спрямовані на запобігання, виявлення та припинення відповідних правопорушень. Важливу роль у цьому процесі відіграють органи фінансового моніторингу, антикорупційні інституції та міжнародні організації, діяльність яких спрямована на координацію зусиль держав у сфері протидії фінансовим злочинам.

В Україні питання протидії корупції та легалізації незаконних доходів є особливо актуальним у контексті реформування системи державного управління, забезпечення прозорості економічних процесів та інтеграції до європейського і світового економічного простору. Створення спеціалізованих антикорупційних органів, удосконалення законодавства у сфері фінансового моніторингу та активна співпраця з міжнародними організаціями свідчать про

прагнення держави до формування ефективної системи боротьби з цими негативними явищами.

Проблематика протидії корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, знайшла відображення у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як Бисага К.В., Глущенко О.О., Горбан І.М., Долбнєва Д.В., Єфименко Т.І., Мельник Т.А., Москаленко Н.В., Романько П.С., Піхоцький В., Ситник Г.П., Скороходова Л.І., Уткіна М.С. та інші. Проте в умовах постійних змін у міжнародному фінансовому середовищі та розвитку нових механізмів фінансових операцій потребує подальшого дослідження питання вдосконалення системи протидії зазначеним явищам.

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю підвищення ефективності функціонування системи протидії корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, а також удосконалення державної політики у цій сфері з урахуванням сучасних глобалізаційних процесів.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних, правових та організаційно-економічних основ протидії корупції і легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, аналіз функціонування відповідної системи в Україні та визначення напрямів її вдосконалення в умовах глобалізації.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі **завдання**:

- розкрити теоретичні засади корупції та легалізації незаконних доходів;
- дослідити нормативно-правове регулювання протидії корупції та відмиванню коштів у міжнародній та національній практиці;
- проаналізувати сучасний стан та тенденції поширення корупції у світі та в Україні;
- оцінити ефективність діяльності антикорупційних органів та системи фінансового моніторингу України;
- визначити основні проблеми функціонування системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом;
- дослідити міжнародний досвід боротьби з корупцією та відмиванням коштів;

- обґрунтувати напрями вдосконалення державної політики України у сфері протидії корупції та легалізації незаконних доходів.

Об'єктом дослідження є система протидії корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Предметом дослідження виступають теоретичні, правові та організаційно-економічні аспекти функціонування механізмів протидії корупції та відмиванню коштів.

У процесі дослідження було використано такі **методи наукового дослідження**: методи аналізу та синтезу, порівняльний метод, системний підхід, статистичний аналіз, а також метод узагальнення наукових та практичних матеріалів.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі різних стратегій і механізмів протидії корупції та легалізації незаконних доходів у контексті глобалізаційних процесів, а також у формулюванні рекомендацій щодо вдосконалення державної політики у цій сфері.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для вдосконалення державної політики у сфері протидії корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Основний зміст роботи. У першому розділі досліджено теоретичні та правові основи корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Розкрито сутність і причини виникнення корупції та відмивання коштів, проаналізовано міжнародні та національні підходи до регулювання цих явищ. Визначено роль фінансового моніторингу та фінансової розвідки як інструментів запобігання корупції та легалізації незаконних доходів в умовах глобалізації.

У другому розділі проведено аналіз сучасного стану функціонування системи протидії корупції та легалізації злочинних доходів в Україні та за кордоном. Оцінено ефективність діяльності антикорупційних органів та системи фінансового моніторингу України, визначено проблеми їхньої

діяльності та виявлено основні тенденції розвитку антикорупційних механізмів на національному та міжнародному рівнях.

Третій розділ присвячений вивченню міжнародного досвіду боротьби з корупцією та відмиванням незаконних доходів. Проаналізовано механізми функціонування міжнародної системи фінансової розвідки та її взаємодію з національними органами. Визначено перспективні напрямки вдосконалення державної політики України у сфері протидії корупції та легалізації доходів в умовах глобалізації.

Кваліфікаційна робота складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (43 найменування) та додатку. Загальний обсяг роботи становить 61 сторінку, із них основний текст – 51 сторінка, які містять 11 рисунків, 7 таблиць та 1 додаток.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

1.1. Теоретичні засади корупції та легалізації незаконних доходів

Корупція та легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, залишаються одними з найсерйозніших викликів для сучасних держав і економік. Вони не лише підривають стабільність державних інститутів, а й негативно впливають на соціальну справедливість, сприяють розвитку організованої злочинності та порушують економічні процеси.

Збройна агресія росії проти України суттєво вплинула на всі ключові сфери функціонування держави: політичну, економічну, соціальну та територіальну. Одним із найбільш відчутних наслідків воєнних дій стало посилення корупційних проявів на різних рівнях суспільства та економіки. Війна спричинила значні руйнування та нестабільність у багатьох регіонах держави, що створило сприятливе середовище для поширення корупційних практик. Ослаблення контролю, порушення системи правопорядку та загальна нестабільність можуть сприяти виникненню незаконних дій і зловживанню службовим становищем.

Крім того, воєнний конфлікт супроводжується значними фінансовими витратами, спрямованими на оборонні потреби держави. Значні обсяги фінансування оборонної сфери можуть створювати ризики корупційних зловживань у процесах державних закупівель, укладанні оборонних контрактів та розподілі бюджетних коштів.

На тимчасово окупованих територіях України фактично відсутній належний контроль з боку державних органів влади. Така ситуація формує умови для безконтрольного використання ресурсів та поширення корупційних схем. Водночас у період війни відбувається часта зміна управлінських пріоритетів у діяльності органів влади, що може призводити до зниження ефективності антикорупційної політики та уповільнення реформ у цій сфері.

Сутність корупції і нелегальних доходів є багатогранною, охоплюючи економічні, політичні, соціальні та моральні аспекти. Для розуміння природи цих явищ важливо звернутися до теоретичних моделей, які пояснюють механізми виникнення корупції та методи легалізації незаконних доходів. Такий аналіз дозволяє формувати ефективні стратегії запобігання корупційним проявам і зловживанням владою.

Корупція супроводжує розвиток людського суспільства з давніх часів. Походження поняття «корупція» пов'язують із латинським словом *corruptio*. У словниках іншомовної лексики також зустрічаються терміни «корумпувати» або «коруптувати» (від лат. *corrumpere*), які означають підкуп або схиляння до неправомірних дій за допомогою грошей чи інших матеріальних цінностей. Незважаючи на існування великої кількості трактувань цього явища, одним із найбільш стислих і точних визначень є розуміння корупції як зловживання публічною владою з метою отримання особистої вигоди. У латинській традиції це явище також описується висловом «*Do ut facias*» «даю, щоб ти зробив» [9].

Історично корупція існувала у всіх цивілізаціях, що мали органи державного управління. Вже у Кодексі Хаммурапі (XVIII ст. до н.е.) передбачалися покарання за хабарництво серед суддів і чиновників. У Давньому Єгипті та Греції застосовували суворі санкції проти зловживання владою. У Римській імперії корупційні дії державних посадовців каралися відповідно до закону Корнелія (81 р. до н.е.). Середньовічна Європа та Венеціанська республіка вводили комісії та інституції для боротьби з хабарництвом, а в період буржуазних революцій виникли прозоріші системи управління у Франції, Великій Британії та США.

У сучасному світі корупція стала глобальною проблемою, що вимагає міжнародної співпраці. Вона проявляється у різних формах: хабарництво, незаконне збагачення, розкрадання державних ресурсів, зловживання владою, конфлікт інтересів. Окремим явищем є так званий «блат», що передбачає використання особистих контактів для отримання доступу до суспільних ресурсів або надання певних переваг родичам, друзям чи знайомим.

З економічної точки зору корупцію нерідко порівнюють із функціонуванням тіньового ринку, де також існують власні неформальні правила поведінки. Прихильники ринково-центристського підходу розглядають корупцію як одну з форм економічної поведінки. Вони вважають її своєрідним механізмом пристосування до недосконалості економічної системи та інструментом, що іноді використовується для досягнення господарської ефективності [18]. У цьому контексті корупцію можна трактувати як вкладення ресурсів у здобуття посад, привласнення державних ресурсів або фактичну «приватизацію» владних повноважень.

Таким чином, особи, які наділені владними чи управлінськими функціями, не лише забезпечують функціонування економічної системи, а й виступають її активними учасниками, отримуючи власну вигоду від економічних процесів [38].

Корупційні прояви мають негативний вплив на різні сфери суспільного життя, зокрема на соціальну, правоохоронну, судову та економічну системи. Найбільш небезпечними є її наслідки для економіки. У науковій літературі корупцію часто розглядають як соціально-економічне явище, що виникає в процесі суспільного розвитку і має власну «соціальну ціну», тобто втрати, яких зазнає суспільство через її поширення. Вона суттєво впливає на політичні, економічні та правові процеси, набуваючи при цьому глобального характеру.

Науковець Л. А. Грабовський розглядає корупцію як неправомірне використання посадовими особами наданих їм службових повноважень з метою одержання незаконних переваг, що суперечать інтересам держави та суспільства [7]. Дослідник підкреслює, що поширення корупційних проявів негативно впливає на функціонування державних інституцій і знижує результативність системи державного управління.

О. О. Карпенко трактує корупцію як суспільне явище, що проявляється у використанні державними службовцями своїх посадових можливостей для отримання неправомірної вигоди або вчинення протиправних дій на користь третіх осіб. Такі дії, на думку автора, підривають правові засади

функціонування держави та становлять серйозну загрозу демократичному розвитку суспільства [16].

У свою чергу Т. І. Єфименко визначає корупцію як складне соціальне явище, сутність якого полягає у зловживанні службовим становищем як державними, так і приватними посадовими особами з метою отримання незаконних вигод. Дослідниця наголошує, що подібні дії порушують принципи правопорядку та негативно впливають на рівень довіри громадян до державних інституцій [11].

Transparency International визначає корупцію як «...зловживання довіреною владою з метою отримання особистої вигоди». У цьому трактуванні наголошується, що влада або повноваження надаються особі суспільством чи певною організацією для забезпечення спільних інтересів, проте в умовах корупції вони використовуються для здобуття приватних переваг матеріального, і нематеріального характеру. До таких проявів можуть належати хабарництво, привласнення державних ресурсів, кумівство, а також використання службового становища у власних інтересах [43].

Організація Об'єднаних Націй розглядає корупцію як «...будь-яке зловживання службовими повноваженнями з метою отримання неправомірної вигоди». У міжнародному праві до корупційних проявів відносять різні форми протиправної поведінки, зокрема підкуп посадових осіб, розкрадання державного майна, незаконне збагачення, торгівлю впливом тощо. Такий підхід підкреслює, що корупція негативно впливає на демократичні інститути, перешкоджає економічному розвитку та підриває довіру громадян до органів влади [36].

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції», корупція трактується як «...використання особою наданих їй службових чи владних повноважень або пов'язаних із ними можливостей з метою отримання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб». Законодавство також передбачає відповідальність за пропозицію чи надання такої вигоди посадовим особам. Крім того, у нормативному акті визначено основні види корупційних

правопорушень та встановлено механізми їх запобігання, зокрема систему електронного декларування доходів, контроль за конфліктом інтересів і функціонування спеціалізованих антикорупційних органів [35].

Отже, аналіз різних наукових підходів свідчить про те, що корупція є складним і багатогранним соціально-економічним явищем, яке негативно впливає на функціонування державних інституцій, підриває принципи правової держави та знижує рівень довіри громадян до органів влади. Поширення корупційних практик призводить до отримання значних незаконних прибутків, які потребують подальшого приховування їхнього походження.

У зв'язку з цим корупція тісно пов'язана з процесом легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Особи, які отримують незаконні фінансові вигоди внаслідок корупційної діяльності, зацікавлені у створенні механізмів та фінансових схем, що дозволяють надати таким коштам вигляд законних та інтегрувати їх у легальну економіку.

Саме тому дослідження процесів легалізації злочинних доходів є важливим елементом аналізу корупційних правопорушень, оскільки ефективна протидія відмиванню коштів сприяє зменшенню економічної мотивації корупційної діяльності та підвищенню результативності антикорупційної політики держави.

Легалізація незаконних доходів (відмивання коштів) є складним соціально-економічним та правовим явищем, яке має широкий спектр причин і мотивів та представляє собою процес переведення нелегальних коштів у легальні активи.

На рис.1.1. показано три ключові етапи відмивання коштів: розміщення (Placement), розшарування (Layering) та інтеграція (Integration). Кожен етап включає певні фінансові операції, спрямовані на приховування джерела походження незаконних доходів і введення їх у легальний економічний обіг.

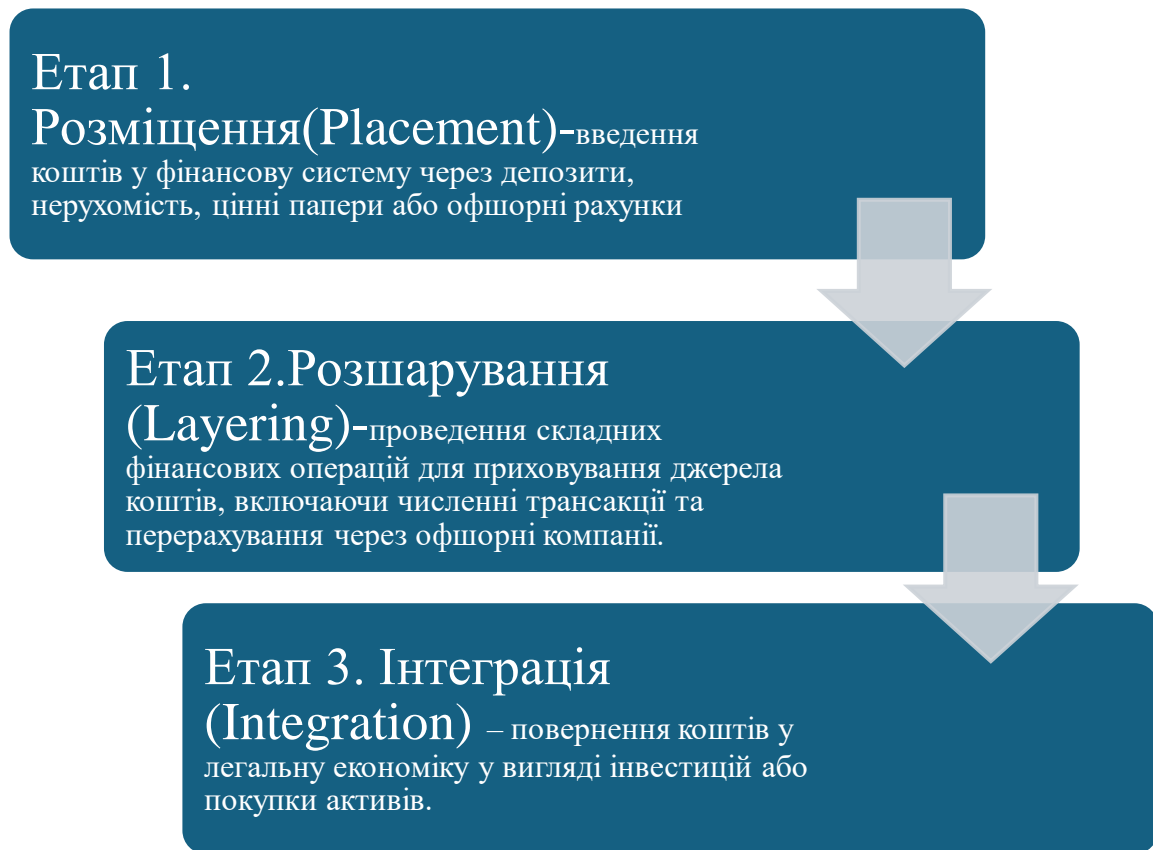

Рис.1.1. Основні етапи процесу легалізації (відмивання) незаконних доходів
Сформовано автором на основі джерела [7].

Науковці та практики виділяють низку ключових факторів, що стимулюють процес легалізації доходів, серед яких:

- економічна нестабільність,
- невизначений юридичний статус коштів,
- прагнення отримати доступ до міжнародних фінансових ринків,
- розвиток організованої злочинності
- використання офшорних схем.

В табл.1.1. наведено систематизований огляд основних причин легалізації незаконних доходів.

Таблиця 1.1

Основні причини легалізації незаконних доходів

Причина	Характеристика
Економічна нестабільність	Забезпечення фінансової безпеки в умовах нестабільної економіки.

Причина	Характеристика
Юридичний статус коштів	Перетворення "брудних" грошей на легальні активи для подальшого використання.
Доступ до міжнародних ринків	Інтеграція коштів у фінансові інструменти та легальні інвестиції.
Зростання організованої злочинності	Використання схем відмивання коштів для приховування фінансів злочинних угруповань.
Міжнародні канали та офшори	Використання офшорних компаній та юрисдикцій із лояльним законодавством.

Сформовано автором на основі джерела [3, 7, 10].

Однією з головних причин легалізації доходів є економічна нестабільність у державі. У періоди кризових явищ на ринку, інфляції або валютних коливань суб'єкти, що отримали доходи незаконним шляхом, прагнуть зберегти вартість своїх активів та забезпечити фінансову безпеку. В умовах нестабільної економіки нелегальні кошти стають вразливими: вони можуть втратити свою цінність, бути замороженими чи заарештовані. Тому легалізація дозволяє перетворити ці кошти на легальні активи, що забезпечують більшу фінансову стабільність і дають змогу використовувати їх для інвестицій та інших легальних операцій.

Ще одним мотивом є невизначеність юридичного статусу коштів. Нелегально отримані доходи формально не мають законного походження, що ускладнює їх використання в правовому полі. Легалізація дозволяє власникам таких коштів створити видимість законності і отримати можливість брати участь у легальних фінансових операціях, включаючи відкриття банківських рахунків, інвестиції та купівлю нерухомості. Це питання особливо актуальне для підприємців та суб'єктів бізнесу, які прагнуть інтегрувати свій капітал у легальну економіку, не викликаючи підозр у державних органів контролю.

Інтеграція коштів у міжнародні фінансові інструменти є ще одним ключовим мотивом легалізації доходів. Власники незаконних доходів прагнуть отримати доступ до міжнародних ринків капіталу, де можна інвестувати кошти, купувати цінні папери або брати участь у глобальних економічних процесах. Міжнародні фінансові ринки пропонують більшу ліквідність, різноманітні

інструменти для накопичення прибутку та відносно стабільну правову систему, що стимулює відмивання коштів і їхню легалізацію.

Розвиток організованої злочинності є суттєвим чинником легалізації доходів. Злочинні угруповання використовують схеми відмивання коштів для приховування фінансових потоків, що походять від незаконної діяльності. Це дозволяє злочинним структурам уникати відповідальності та забезпечує функціонування економічної діяльності організованих груп. Крім того, організована злочинність стимулює створення складних фінансових схем, офшорних структур і підставних компаній для легалізації доходів, що значно ускладнює роботу правоохоронних органів.

Ще одним фактором є широке використання офшорних схем та міжнародних каналів для легалізації незаконних доходів. Офшорні компанії та юрисдикції з лояльним законодавством дозволяють власникам коштів зберігати анонімність, уникати податкових перевірок і контролю, а також створювати видимість законного походження активів. Такі механізми сприяють інтеграції нелегальних доходів у глобальну економіку та надають змогу суб'єктам здійснювати міжнародні фінансові операції без значного ризику для себе.

Таким чином, корупція та легалізація доходів є багатограними соціально-економічними явищами, які потребують комплексного підходу для аналізу та запобігання. Вони підривають стабільність економічних і правових систем, створюють загрози для державних інститутів і вимагають застосування ефективних інституційних, правових та фінансових механізмів контролю. Для протидії легалізації незаконних доходів важливим є поєднання превентивних заходів, моніторингу фінансових потоків, антикорупційних інструментів та міжнародного співробітництва.

1.2. Нормативно-правове регулювання протидії корупції та відмиванню коштів у міжнародній та національній практиці

Ефективна протидія корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, неможлива без формування комплексної системи нормативно-правового регулювання. Законодавчі та інституційні механізми відіграють ключову роль у забезпеченні прозорості фінансових операцій, запобіганні незаконному використанню державних ресурсів та боротьбі з фінансовими злочинами. У сучасних умовах така система формується як на національному рівні, так і в межах міжнародного співробітництва.

Міжнародна спільнота протягом останніх десятиліть створила значну кількість правових інструментів, спрямованих на боротьбу з корупцією та відмиванням коштів. Це зумовлено тим, що фінансові злочини часто мають транснаціональний характер, а тому їхнє ефективне розслідування та попередження потребує координації між державами.

Одним із ключових міжнародних документів у цій сфері є Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, ухвалена у 2003 році. Вона визначає основні принципи запобігання корупції, криміналізації корупційних правопорушень, міжнародної співпраці та повернення активів. Конвенція передбачає створення спеціалізованих антикорупційних органів, розвиток механізмів прозорості державного управління та забезпечення ефективного контролю за фінансовими потоками.

Важливу роль у формуванні міжнародної системи протидії легалізації незаконних доходів відіграє Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів (FATF). Ця міжнародна організація розробила 40 рекомендацій, які визначають стандарти для держав у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Вони включають вимоги щодо ідентифікації клієнтів фінансовими установами, проведення фінансового моніторингу, обміну інформацією між державами та застосування санкцій до порушників.

Крім того, значну роль у боротьбі з корупцією відіграють такі міжнародні організації, як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва та розвитку та Рада Європи. Вони сприяють розробці міжнародних стандартів прозорості, надають рекомендації щодо вдосконалення законодавства та підтримують держави у впровадженні антикорупційних реформ.

У межах Ради Європи функціонує Група держав проти корупції (GRECO), діяльність якої спрямована на моніторинг виконання антикорупційних стандартів та оцінку ефективності національної політики у сфері боротьби з корупцією. Рекомендації цієї організації мають важливе значення для удосконалення антикорупційної політики держав-учасниць.

Міжнародні організації відіграють визначну роль у протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, оскільки ці проблеми мають глобальний характер і впливають на економіку та безпеку всіх країн. Для ефективного вирішення цих питань необхідна координація міжнародних зусиль, обмін інформацією та спільна робота науково-експертних і правоохоронних структур. Особливо важливою у цьому контексті є роль фінансових розвідок, які аналізують підозрілі фінансові операції, сприяють виявленню корупційних схем та відмивання коштів і передають результати розслідування національним та міжнародним правоохоронним органам.

Таблиця 1.2

Міжнародні організації, що забезпечують координацію діяльності суб'єктів фінансового моніторингу

№	Організація	Основні напрями діяльності
1	Організація Об'єднаних Націй (ООН)	Підтримка миру, безпеки та сталого розвитку; протидія відмиванню коштів через міжнародні конвенції, нормативні акти та допомогу національним органам.
2	FATF	Міжурядова організація, що встановлює міжнародні стандарти для боротьби з

№	Організація	Основні напрями діяльності
	(Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів)	відмиванням коштів і фінансуванням тероризму; розробляє Рекомендації та Стандарти для координації глобальних дій.
3	MONEYVAL (Моніторингова група Ради Європи з боротьби зі відмиванням грошей та фінансуванням тероризму)	Моніторингова група Ради Європи, що оцінює ефективність національних систем боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму; надає експертні консультації.
4	Інтерпол (ICPO)	Міжнародна поліцейська організація, що координує пошук злочинців і протидію фінансовій та іншій злочинності.
5	Європол, Європейське поліцейське управління (англ. European Police Office, Europol)	Агентство ЄС, що забезпечує обмін інформацією між правоохоронними органами країн-членів для боротьби з організованою злочинністю, тероризмом, корупцією та відмиванням коштів.
6	Егмонтська група	Мережа 166 фінансових розвідок, що забезпечує обмін спеціалізованою інформацією та підтримку міжнародних ініціатив у сфері протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму.
7	Євроюст	Європейське агентство, що координує співпрацю між судовими та правоохоронними органами країн ЄС, сприяє міжнародній правовій допомозі та екстрадиції.
8	StAR	Ініціатива Світового банку та Управління ООН з наркотиків і злочинності, що підтримує міжнародні зусилля з виявлення та повернення активів, отриманих корупційним шляхом.
9	CARIN (Камденська міжвідомча мережа з питань повернення активів)	Неофіційна мережа експертів і правоохоронців для виявлення, арешту та конфіскації незаконних активів; забезпечує обмін досвідом і кращими практиками.

№	Організація	Основні напрями діяльності
10	IACCC (Міжнародний центр боротьби з корупцією)	Міжнародний центр боротьби з корупцією, що об'єднує фахівців для розслідування великих корупційних справ.
11	Агенції з повернення активів	Організації, що спеціалізуються на виявленні та поверненні незаконно отриманих активів у різних формах, забезпечують міжнародну співпрацю та обмін інформацією.

Сформовано автором на основі джерела[22-24].

На сьогодні FATF є провідною міжнародною організацією у сфері боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму. Основною метою організації є розробка та впровадження політик і міжнародних стандартів, спрямованих на протидію цим загрозам. FATF готує і публікує рекомендації, що забезпечують єдині підходи до запобігання злочинності, зокрема легалізації незаконних доходів та корупції.

У процесі взаємного оцінювання країни перевіряються на відповідність рекомендаціям FATF, включно з ефективністю заходів з протидії відмиванню грошей і фінансуванню тероризму. Оцінюється кількість розслідувань, судових проваджень і засуджень за відмивання коштів, а також сума конфіскованого майна у зв'язку з відмиванням або іншими злочинами, включно з корупційними діяннями (Рекомендація 32). Крім того, FATF звертає увагу на наявність у країні надійної системи запобігання корупції, яка базується на прозорості, принципах доброго врядування, високих професійних і етичних стандартах, а також на ефективній роботі судової системи для реалізації рішень (Методологія FATF, абзаци 6–7 та 15–21).

Впровадження рекомендацій FATF дозволяє державам:

- забезпечити цілісність державного сектору;
- захищати ключові установи приватного сектору від можливих зловживань;
- підвищити прозорість фінансової системи;

- сприяти виявленню, розслідуванню та переслідуванню корупційних діянь і відмивання коштів, а також відновленню незаконно привласнених активів [6].

У таблиці 1.3 систематизовано ключові рекомендації FATF, що стосуються протидії корупції за окремими сферами впливу.

Таблиця 1.3

Рекомендації FATF щодо боротьби з корупцією

Напрямок сфери	Характеристика
Цілісність державного сектору	Забезпечується через належне регулювання і нагляд за фінансовими установами (P26,P29), надання органам влади достатніх ресурсів і автономії для мінімізації корупційних ризиків (P 18, 26, 28, 29, 30, 32, 37, 39), а також через підвищення професійних стандартів персоналу.
Захист приватного сектору від зловживань	Впровадження внутрішніх систем контролю та аудиту (P18, 23,26,28), перевірка персоналу та належний нагляд державних органів забезпечують відповідність AML/CFT та сприяють виявленню корупції.
Підвищення прозорості фінансового сектору	Перевірка ідентичності клієнтів, ведення обліку операцій і рахунків (P10,11,12,15,17,22), впровадження систем управління ризиками для Публічних Політичних Осіб (P12), забезпечення прозорості власності та контролю за переказами коштів (P16, 24, 25, 32), що полегшує відстеження незаконних доходів.
Виявлення, розслідування, переслідування та відновлення активів	Організація фінансової розвідки з необхідними ресурсами та повноваженнями (P29), криміналізація відмивання доходів від всіх серйозних злочинів, включно з корупційними (P3,4,30,31), заморожування та конфіскація активів (P4, 38), а також ефективна міжнародна співпраця і взаємна правова допомога для повернення незаконно привласнених активів (P2, 36–40).

Сформовано автором на основі джерела[36]

У своєму Документі з найкращих практик щодо використання Рекомендацій FATF для боротьби з корупцією організація наголошує, що у протидії відмиванню коштів та корупції ключову роль відіграють спеціалізовані агентства, а також підкреслює необхідність тісної співпраці між експертами з питань ПВД/ФТ/ЗМЗ. Основні принципи цієї співпраці включають:

1. Координація та чітке розуміння ролей органів. Органи повинні брати участь у мультиагентських комітетах або механізмах координації, щоб

інтегрувати ризики корупції у процес ризик-орієнтованого підходу до ПВД/ФТ/ЗМЗ та забезпечити ефективний обмін інформацією. Органи з протидії корупції мають чітко усвідомлювати свої функції, включаючи повноваження щодо отримання даних від фінансових установ та підрозділів фінансової розвідки, що підвищує їхню здатність використовувати заходи ПВД/ФТ/ЗМЗ для боротьби з корупцією [36].

Правоохоронні органи: Спільні розслідування дозволяють об'єднувати фахівців ПВД/ФТ/ЗМЗ для виявлення та аналізу відмивання коштів, пов'язаних із корупцією. Взаємодія з законодавцями сприяє усуненню юридичних або інституційних бар'єрів у використанні цих заходів.

Регулюючі органи: Персонал регуляторів ПВД/ФТ/ЗМЗ повинен розуміти ризики відмивання коштів, отриманих від корупції, оцінювати відповідність фінансових установ вимогам щодо Публічних Політичних Осіб (ППО) та приділяти особливу увагу юрисдикціям з високим ризиком.

Підрозділи фінансової розвідки (ПФР): Співробітники ПФР повинні володіти навичками виявлення операцій, пов'язаних із корупцією, з урахуванням національних ризиків. Вони взаємодіють з органами з питань боротьби з корупцією для розробки параметрів аналізу операцій, використовуючи дані декларацій для виявлення підозрілих фінансових потоків.

2. Співпраця з приватним сектором. Регулятори та ПФР повинні працювати з фінансовими установами та суб'єктами первинного фінансового моніторингу для запобігання корупції, надаючи рекомендації щодо осіб зі впливовими посадами, типологій відмивання коштів і методів виявлення підозрілих операцій (Рекомендація 34).

3. Міжнародна співпраця. Органи з протидії корупції та ПВД/ФТ/ЗМЗ повинні забезпечувати правові рамки та процедури у відповідності до міжнародних інструментів, таких як Конвенція ООН проти корупції (UNCAC) і Рекомендації FATF. Спільна робота включає використання міжнародних мереж і механізмів фінансової розвідки для обміну інформацією.

4.Відновлення активів. Країни повинні застосовувати повний спектр юридичних інструментів для ефективної конфіскації та повернення активів, здобутих корупційним шляхом, у відповідності до UNCAC та інших міжнародних стандартів [36].

Боротьба з корупцією та відмиванням коштів є невід'ємною складовою фінансової розвідки та глобальної боротьби з фінансовою злочинністю і тероризмом. FATF, Світовий банк та інші міжнародні організації надають рекомендації і стандарти для реалізації антикорупційних заходів. Ключові аспекти цієї діяльності включають ефективну координацію між органами, чітке визначення ролей, міжнародну співпрацю та механізми повернення активів. Їхнє виконання сприяє зміцненню фінансової безпеки та підвищенню ефективності боротьби з корупцією й фінансовими злочинами.

На національному рівні система протидії корупції та легалізації незаконних доходів формується через комплекс законів, підзаконних актів та діяльність спеціалізованих органів державної влади. В Україні протягом останніх років було здійснено суттєві кроки щодо реформування антикорупційного законодавства та створення інституційної системи боротьби з фінансовими злочинами.

Основу правового регулювання у сфері запобігання корупції становить Закон України «Про запобігання корупції». Цей нормативно-правовий акт визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції, встановлює вимоги щодо фінансового контролю, декларування доходів посадових осіб, врегулювання конфлікту інтересів та відповідальності за корупційні правопорушення[35].

Важливим елементом законодавчої системи є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом». Він визначає механізми фінансового моніторингу, порядок контролю фінансових операцій, а також обов'язки суб'єктів первинного фінансового моніторингу, до яких належать банки, страхові

компанії, фінансові установи та інші організації, що здійснюють фінансові операції[34].

У межах антикорупційної реформи в Україні було створено низку спеціалізованих державних органів, діяльність яких спрямована на боротьбу з корупцією та фінансовими злочинами. До таких органів належать:

- Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), яке здійснює розслідування корупційних правопорушень;
- Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), що забезпечує процесуальне керівництво у справах щодо корупційних злочинів;
- Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), яке відповідає за формування та реалізацію державної антикорупційної політики;
- Державна служба фінансового моніторингу України, яка аналізує підозрілі операції, формує відповідні матеріали та передає їх правоохоронним органам для подальшого розслідування. Використання фінансової розвідки дозволяє своєчасно ідентифікувати ризики корупційних схем та зменшити економічну мотивацію до незаконної діяльності, підвищуючи ефективність антикорупційної політики держави.

Функціонування цих органів спрямоване на підвищення ефективності виявлення корупційних правопорушень, забезпечення прозорості державного управління та зміцнення довіри громадян до державних інституцій[26-28].

Важливим інструментом протидії корупції є також система електронного декларування доходів посадових осіб. Вона передбачає подання публічних декларацій про майновий стан та доходи державних службовців, що дозволяє здійснювати громадський контроль та виявляти можливі випадки незаконного збагачення.

Таким чином, нормативно-правове регулювання протидії корупції та легалізації незаконних доходів є багаторівневою системою, що поєднує міжнародні стандарти та національне законодавство. Ефективність цієї системи значною мірою залежить від узгодженості правових норм, належного

функціонування антикорупційних інституцій та активної міжнародної співпраці у сфері боротьби з фінансовими злочинами.

Висновки до розділу 1

Корупція та легалізація незаконних доходів є складними системними явищами, які негативно впливають на економіку, державне управління та правову систему. Вони підривають довіру громадян до державних інститутів і створюють ризики неефективного функціонування суспільства, порушуючи принципи прозорості та справедливості.

Міжнародна практика демонструє важливість координації та співпраці між державними органами, фінансовими установами та спеціалізованими агентствами у боротьбі з корупцією та відмиванням коштів. FATF, ООН, Європол, INTERPOL та Егмонтська група забезпечують стандарти, рекомендації та механізми обміну інформацією, що дозволяє підвищити ефективність заходів щодо запобігання та розслідування фінансових злочинів.

Національна практика України також передбачає комплексне регулювання, яке включає фінансовий моніторинг, контроль за публічними посадовими особами та систему декларування доходів. Ефективна протидія корупції та легалізації злочинних доходів можлива лише за умов інтегрованого підходу, що поєднує правові, організаційні та аналітичні інструменти, а також забезпечує прозорість і підзвітність державних та приватних структур.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ В УКРАЇНІ

2.1. Оцінка сучасного стану та тенденцій поширення корупції у світі та в Україні

Корупція є однією з найбільш складних соціально-економічних проблем сучасності, яка суттєво впливає на ефективність державного управління, економічний розвиток та рівень довіри громадян до державних інституцій. В умовах глобалізації масштаби корупції набувають транснаціонального характеру, оскільки фінансові потоки, міжнародна торгівля та розвиток цифрових технологій створюють нові можливості для переміщення незаконних фінансових ресурсів між країнами. Це, у свою чергу, сприяє поширенню процесів легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, що становить загрозу економічній безпеці держав.

Одним із найбільш поширених міжнародних інструментів оцінювання рівня корупції є Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index), який щорічно публікується міжнародною організацією Transparency International. Даний індекс визначає рівень сприйняття корупції у державному секторі різних країн світу на основі експертних оцінок та аналітичних досліджень.

Індекс вимірюється за шкалою від 0 до 100 балів, де 0 означає дуже високий рівень корупції, а 100 - мінімальний рівень корупційних проявів. За результатами досліджень більшість країн світу мають показник менше 50 балів, що свідчить про значне поширення корупційних практик у глобальному масштабі.

Найкращі показники у світовому рейтингу традиційно демонструють країни з високим рівнем розвитку демократичних інституцій та ефективними механізмами державного контролю, зокрема Данія, Фінляндія та Нова Зеландія. Для цих держав характерні високий рівень прозорості діяльності органів влади,

незалежність судової системи, розвинена система громадського контролю та ефективна антикорупційна політика.

Водночас значна частина країн світу демонструє низькі показники індексу, що свідчить про системні проблеми у сфері державного управління, правосуддя та контролю за використанням державних ресурсів. Особливо гостро проблема корупції проявляється у країнах з перехідною економікою, де процеси реформування державних інституцій ще не завершені.

Для України проблема корупції залишається однією з ключових перешкод соціально-економічного розвитку та інтеграції до європейського економічного простору. Упродовж останніх років у державі здійснюється низка реформ, спрямованих на створення ефективної антикорупційної системи та підвищення прозорості діяльності органів державної влади.

Важливим показником оцінки ефективності цих реформ є позиція України в Індексі сприйняття корупції (рис.2.1).

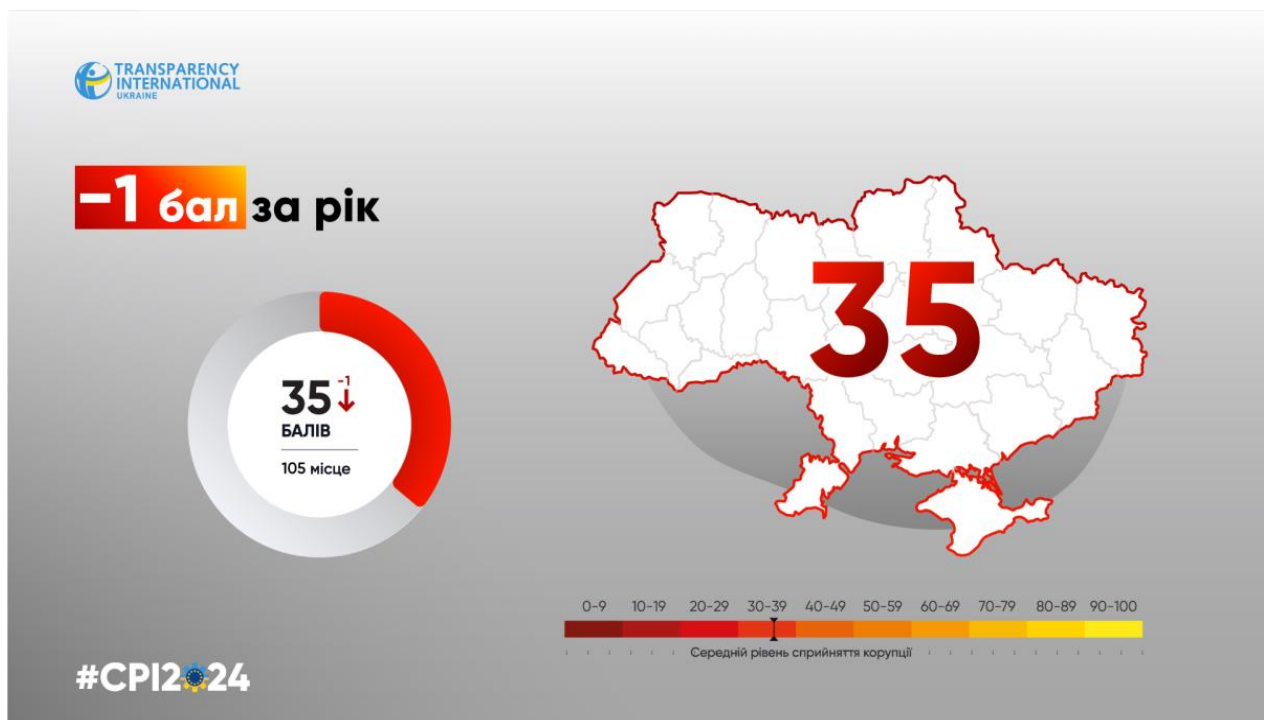

Рис.2.1. Позиція України в Індексі сприйняття корупції, бал
Сформовано автором на основі джерела [24].

Згідно з результатами дослідження, у 2024 році Україна отримала 35 балів зі 100 можливих та посіла 105 місце серед 180 країн світу, що свідчить про наявність системних проблем у сфері протидії корупції [24].

Такий же показник, 35 балів, продемонструвала Сербія. На один бал нас випереджає Домініканська Республіка, тоді як на один бал менше набрали Алжир, Бразилія, Малаві, Непал, Нігер, Таїланд і Туреччина.

Рис.2.2. Динаміка показників Індексу сприйняття корупції країн-кандидаток до Європейського Союзу за 2024 рік, бали
Сформовано автором на основі джерела [24].

За даними рис.2.2. показники більшості країн-кандидаток на вступ до Європейського Союзу демонструють тенденцію до стагнації у боротьбі з корупцією. Так, протягом року залишились незмінними результати Грузії (53 бали, 53 місце), Чорногорії (46 балів, 65 місце) та Туреччини (34 бали, 107 місце). Показники Сербії зменшилися на 1 бал (35 балів, 105 місце), а Північна

Македонія (40 балів, 88 місце) та Боснія і Герцеговина (33 бали, 114 місце) втратили по 2 бали[24].

Покращити свої результати вдалося лише двом країнам: Молдові, яка додала 1 бал (43 бали, 76 місце), та Албанії, показники якої зросли на 5 балів (42 бали, 80 місце). Зростання Албанії стало найкращою динамікою серед усіх країн-кандидаток до ЄС.

Цьогорічні результати сигналізують про формальний підхід до виконання багатьох реформ або ж свідоме пробуксовування в їх реалізації.

Рис.2.3. Показники Індексу сприйняття корупції України та сусідніх держав, бали

Сформовано автором на основі джерела[24].

За даними рис.2.3. серед сусідів Україна й надалі випереджає росію - країну-агресора, яка у 2024 році втратила 4 бали і з 22 балами опинилася на 154-й позиції. Також продовжує погіршуватися ситуація в Білорусі: торік країна втратила 4 бали і тепер має 33 бали, посідаючи 114 місце[24].

Серед західних сусідів покращити свої показники вдалося лише Молдові - 43 бали, 76 місце. Другий рік поспіль залишаються стабільними результати

Румунії - 46 балів, 65 місце. Усі інші країни демонструють погіршення: Польща втратила 1 бал (53 бали, 53 місце), Угорщина - також 1 бал (41 бал, 82 місце), а Словаччина втратила 5 балів (49 балів, 59 місце) [24].

За 2024 рік більшість сусідів України, за винятком Молдови та Румунії, показали негативну динаміку у Індексі сприйняття корупції, тоді як Україна продовжує демонструвати помірний прогрес.

Згідно з результатами дослідження, у 2025 році Україна підвищила свої показники в Індексі сприйняття корупції (ІСК) на 1 бал, досягнувши 36 пунктів. Такий помірний прогрес дозволив нашій країні посісти 104 місце серед 182 держав світу.

Поточна оцінка враховує період, коли в Україні зміцнювалась незалежність антикорупційних інституцій, продовжувалась реалізація Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки та активно формувалася нова Антикорупційна стратегія на наступні п'ять років. Викривачі корупції отримали перші винагороди за судовими рішеннями, було запроваджено інститут лобіювання та проведено реформу управління арештованими активами. Цей період супроводжувався численними викриттями корупційних злочинів та зростанням кількості вироків щодо високопосадовців.

Важливо звернути увагу на довгострокову динаміку: з 2013 року Україна покращила свої показники на 11 балів та піднялась на 40 позицій, з 144-го до 104-го місця. Такий рівень прогресу демонструють лише близько 20 країн світу. При цьому загальний світовий тренд залишається негативним: більшість держав або погіршують свої показники, або не змінюють їх.

Окремо слід відзначити унікальність українського досвіду: Україна - єдина країна у світі, що покращує свої антикорупційні показники під час повномасштабної війни та тимчасової окупації територій. За чотири роки російської агресії, порівняно з довоєнним 2021 роком, ІСК країни зріс на 4 бали.

Для більш об'єктивної оцінки рівня корупції доцільно порівняти показники України з іншими державами Європи, які відображені в табл.2.1.

Динаміка позицій та показників України і окремих країн ЄС в Індексі сприйняття корупції у 2021–2025 рр.

Країна	2021 рік (бал/місце в рейтингу)	2022 рік (бал /місце в рейтингу)	2023 рік (бал /місце в рейтингу)	2024 рік (бал /місце в рейтингу)	2025 рік (бал /місце в рейтингу)
Данія	90 / 1	90 / 1	90 / 1	90 / 1	90 / 1
Фінляндія	87 / 2	87 / 2	87 / 2	87 / 2	87 / 2
Польща	54 / 52	54 / 52	54 / 53	53 / 53	53 / 53
Румунія	46 / 65	46 / 65	46 / 65	46 / 65	46 / 65
Угорщина	42 / 80	41 / 82	41 / 82	41 / 82	41 / 82
Україна	32 / 108	33 / 107	35 / 104	35 / 104	36 / 104

Сформовано автором на основі джерела[24].

За даними табл.2.1 видно чітку різницю між країнами з високим рівнем контролю над корупцією та країнами з помірним чи низьким рівнем, зокрема Данія та Фінляндія зберігають стабільно високі показники відповідно 90 та 87 балів і посідають перші місця у світі, що свідчить про надійну систему антикорупційних заходів та стабільність правового середовища.

Серед Центральної та Східної Європи спостерігається відносна стабільність або невелике падіння показників. Польща тримає приблизно 53–54 бали, Румунія стабільно 46 балів, а Угорщина трохи погіршилася з 42 до 41 балу. Це вказує на те, що реформи або не впроваджуються повною мірою, або прогрес у боротьбі з корупцією йде повільно.

Україна демонструє повільну, але позитивну динаміку: за п'ять років з 2021 по 2025 рік показник зростає з 32 до 36 балів, а позиція в рейтингу піднімається з 108 на 104 місце. Це означає, що антикорупційні заходи поступово дають ефект, незважаючи на складні внутрішні та зовнішні умови, включаючи війну та окупацію частини територій.

Загалом, згідно з результатами ІСЦ 2025, середній світовий бал знизився вперше за понад 10 років з 43 до 42. Це свідчить не лише про загальну стагнацію в антикорупційних зусиллях у всьому світі, але й про певний відкат, зумовлений глобальною кризою демократії та безпекового порядку.

Основна зміна в оцінці України в Індексі сприйняття корупції за 2025 рік значною мірою пов'язана з результатами Індексу трансформації Бертельсманна 2026 року, у якому Україна отримала додаткові п'ять балів. Ця оцінка ґрунтувалася на висновках близько 280 експертів з різних країн світу та враховувала рівень відповідальності посадових осіб за зловживання владою. Таке підвищення стало можливим завдяки активній роботі антикорупційних інституцій, таких як НАБУ, САП та Вищого антикорупційного суду, які у 2023–2024 роках розслідували та розглядали справи щодо корупції серед високопосадовців. Водночас суспільне обурення корупційними скандалами під час війни згодом вилилося у так звану «Картонну революцію».

Саме покращення показника в Індексі трансформації Бертельсманна сприяло загальному зростанню України на один бал у Індексі сприйняття корупції 2025 року. Однак результати в інших дослідженнях, що формують цей індекс, залишилися майже незмінними через низку негативних факторів.

Тому підвищення лише на один бал не можна вважати значним прогресом. Попри наявність плану реформ, їх реалізація відбувається повільно, а виконання частини зобов'язань було відкладено, що стримує більш відчутні позитивні зміни.

Глобалізаційні процеси значною мірою впливають на масштаби та форми прояву корупції. З одного боку, розвиток міжнародної економічної інтеграції сприяє підвищенню прозорості фінансових операцій, посиленню міжнародного контролю та впровадженню антикорупційних стандартів. З іншого боку, глобалізація створює нові можливості для переміщення незаконних фінансових потоків, використання офшорних юрисдикцій та складних фінансових схем для легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Важливим фактором поширення корупції у країнах з перехідною економікою є наявність тіньового сектору економіки, що сприяє приховуванню незаконних доходів та використанню корупційних схем у сфері державних закупівель, фінансових операцій та управління державними ресурсами.

Аналіз сучасного стану корупції в Україні дозволяє виокремити кілька ключових тенденцій.

По-перше, відбувається поступове формування антикорупційної інституційної системи. Протягом останнього десятиліття в Україні було створено низку спеціалізованих органів, діяльність яких спрямована на запобігання та протидію корупції.

По-друге, спостерігається посилення міжнародного контролю та співпраці. Антикорупційні реформи в Україні значною мірою пов'язані з процесами європейської інтеграції та виконанням міжнародних зобов'язань.

По-третє, зберігається вплив структурних економічних факторів корупції, серед яких важливе місце займають тіньова економіка, концентрація економічної влади та недосконалість системи державного управління.

По-четверте, суттєвий вплив на антикорупційну політику має воєнний стан. Повномасштабна війна створює додаткові ризики зловживань у сфері використання бюджетних коштів, гуманітарної допомоги та державних закупівель.

Отже, проведений аналіз свідчить, що корупція залишається однією з ключових проблем соціально-економічного розвитку України. Незважаючи на поступове покращення позицій держави у міжнародних рейтингах, рівень сприйняття корупції залишається відносно високим порівняно з розвиненими країнами світу.

2.2. Аналіз ефективності діяльності антикорупційних органів та системи фінансового моніторингу України

В умовах воєнного стану особливо важливим стає контроль за рухом фінансових потоків та забезпечення прозорості використання державних коштів. В цьому контексті центральну роль відіграють Державна служба фінансового моніторингу України (ДСФМ) та антикорупційні органи, які здійснюють діяльність, спрямовану на запобігання легалізації незаконних доходів, виявлення порушень у фінансовій сфері та протидію корупційним проявам. Оцінка ефективності роботи цих інституцій дозволяє визначити здатність держави підтримувати фінансову стабільність і законність навіть за умов військового конфлікту.

ДСФМ та антикорупційні органи виконують стратегічну функцію фінансового контролю, забезпечуючи прозорість державних фінансів, виявлення ризикових та потенційно незаконних операцій, а також ефективно використання коштів на потреби оборони, гуманітарної допомоги та критичної інфраструктури.

ДСФМ займається збором, обробкою та аналізом інформації про фінансові операції, які можуть мати ознаки незаконності, та передає відповідні матеріали до правоохоронних органів для подальшого розслідування (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка ключових результатів діяльності ДСФМ України за 2022–2024 рр.

№	Показник	2022рік	2023рік	2024рік
1	Кількість отриманих повідомлень, од.	1 179 392	1 429 594	1 750 940
2	Кількість підозрілих операцій, од.	20 301	55 268	315 169
3	Частка підозрілих операцій, %	1,7	3,9	18
4	Обсяг підозрілих операцій, млрд. грн	75,7	62,5	62,59
5	Кількість матеріалів, переданих правоохоронним органам, од.	342	586	понад 1 000
6	Заблоковані / встановлені кошти, млрд. грн	7,7	4,1	6,1

Сформовано автором на основі джерела [14,25]

Згідно з інформацією ДСФМ, протягом 2022–2024 років спостерігалось постійне збільшення кількості повідомлень про фінансові операції, що підлягають моніторингу (рис. 2.4)

Рис. 2.4. Динаміка кількості повідомлень про фінансові операції, що підлягають моніторингу за період 2022–2024 рр., %

Сформовано автором на основі джерела [14,25].

На рис. 2.4 показано динаміку кількості повідомлень про фінансові операції та частку матеріалів, переданих для розслідування. У 2022 році передано 65 % таких повідомлень, у 2023 році - 70 %, а в 2024 році - 72 %. Зростання цих показників свідчить про підвищення ефективності роботи ДСФМ та покращення взаємодії з правоохоронними органами навіть за складних умов воєнного стану.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) і Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) відіграють ключову роль у системі фінансового контролю та протидії корупції. САП забезпечує процесуальне керівництво та підтримку державного обвинувачення у справах про неправомірне використання державних ресурсів, тоді як НАБУ здійснює досудові розслідування корупційних злочинів високопосадових осіб.

Спільна діяльність ДСФМ, НАБУ та САП забезпечує своєчасне виявлення підозрілих фінансових операцій, контроль за легалізацією доходів та передачу матеріалів до правоохоронних органів, що підвищує ефективність фінансового контролю на національному рівні.

У 2022–2024 роках спостерігається стабільне підвищення ефективності антикорупційної системи (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка результативності діяльності антикорупційних органів України
за 2022–2024 рр.

Назва органу	Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік
НАБУ	Кількість нових розслідувань	310	490	670
	Кількість осіб, яким повідомлено про підозру	150	220	235
	Справи, скеровані до суду	95	125	120
	Економічний ефект від розслідувань (млрд грн)	2,0	4,5	7,2
САП	Обвинувальні вироки із конфіскацією майна (млн грн)	90	118	145
	Кількість справ у провадженні	410	540	605
ДСФМ	Повідомлення про фінансові операції (млн од.)	1,15	1,45	1,78
	Матеріали, передані правоохоронним органам (млрд грн)	25,0	28,8	37,8
	Заблоковані підозрілі операції (млрд грн)	4,0	5,3	6,3
НАЗК	Перевірки декларацій (од.)	220	295	355
	Виявлені невідповідності (млрд грн)	2,0	2,7	3,9
	Ознаки незаконного збагачення (млн од.)	82	148	195

Сформовано автором на основі джерела [25-28].

За даними табл.2.3 НАБУ збільшило кількість нових розслідувань із 305 у 2022 році до 669 у 2024 році, а економічний ефект від повернутих коштів зріс з 2,1 млрд.грн до 7 млрд.грн [27]. САП поступово підвищувала обсяг конфіскованого майна до 142 млн.грн у 2024 році. ДСФМ за цей період

підвищила кількість переданих матеріалів на 50 %, а НАЗК провела рекордні 353 перевірки декларацій із виявленими порушеннями на 3,8 млрд.грн [28].

Слід зазначити, що повідомлення про можливі порушення Закону України «Про запобігання корупції» є ключовим інструментом громадського контролю, який дозволяє оперативно виявляти факти недостовірного декларування, конфлікту інтересів та незаконного збагачення.

У 2025 році НАЗК посилило роботу у цьому напрямі, впровадивши новий підхід до обробки повідомлень. Для цього в структурі Агентства було створено спеціалізований підрозділ, що займається аналізом даних, наданих у повідомленнях про можливі порушення антикорупційного законодавства [26].

За період з 1 квітня по 31 грудня 2025 року НАЗК опрацював 4275 повідомлень. З них 1762 містили достовірну інформацію, яка потребувала детального аналізу та перевірки викладених обставин, а також подальшого реагування у межах повноважень НАЗК. Інші повідомлення не стали підставою для подальших заходів через відсутність підстав, неправильне оформлення чи інші причини (рис.2.5).

Результати розгляду повідомлень про можливі порушення антикорупційного законодавства у 2025 році

Рис.2.5. Результати розгляду НАЗК повідомлень про корупційні правопорушення в Україні у 2025 році.

Сформовано на основі джерела [26]

За результатами розгляду повідомлень було:

- ініційовано 30 моніторингів щодо можливого конфлікту інтересів;
- передано 16 повідомлень для контролю своєчасності подання декларацій;
- направлено 33 матеріали для перевірки способу життя осіб;
- ініційовано 319 повних перевірок декларацій [26].

До кінця 2025 року було завершено 193 повні перевірки, за результатами яких встановлено:

- у 62 деклараціях виявлено ознаки кримінального правопорушення (ст. 366-2 КК України);
- у 56 деклараціях ознаки адміністративного правопорушення (ч. 4 ст. 172-6 КУпАП);
- у 3 випадках - ознаки необґрунтованих активів, що можуть стати підставою для цивільної конфіскації;
- у 71 декларації виявлено неточні відомості;
- лише в одному випадку порушень не зафіксовано [26].

Таким чином, результати роботи НАЗК підтверджують, що повідомлення про можливі порушення є важливим джерелом інформації для своєчасного виявлення потенційних корупційних ризиків та підвищення ефективності антикорупційного контролю.

Проведений аналіз свідчить, що активна взаємодія між ДСФМ, НАБУ, САП та НАЗК дозволяє забезпечити ефективний контроль за фінансовими потоками та своєчасне виявлення корупційних ризиків. Навіть у складних умовах воєнного стану органи фінансового моніторингу демонструють здатність оперативно реагувати на підозрілі операції, блокувати незаконні фінансові потоки та направляти матеріали для розслідування до правоохоронних органів. Результати 2025 року підтверджують, що системне опрацювання повідомлень про можливі порушення антикорупційного

законодавства є ефективним інструментом громадського контролю та підвищує якість антикорупційної політики держави.

Висновки до розділу 2

Аналіз сучасного стану та тенденцій поширення корупції у світі та в Україні показав, що, незважаючи на помірне покращення позицій України в міжнародних рейтингах, рівень сприйняття корупції залишається високим порівняно з розвиненими країнами. За період 2013–2025 років Україна демонструє поступовий прогрес, зокрема завдяки збереженню незалежності антикорупційних інституцій, реалізації заходів Державної антикорупційної програми та формуванню нової Антикорупційної стратегії. Однак динаміка залишається нестабільною, і країна потребує подальшого системного вдосконалення антикорупційної політики.

Оцінка ефективності антикорупційних органів та системи фінансового моніторингу свідчить, що ДСФМ, НАБУ, САП та НАЗК демонструють поступове зростання результативності своєї діяльності. Зокрема, збільшилась кількість розслідувань, обсяг повернутих державі коштів та число виявлених порушень. Важливим фактором успіху є міжвідомча взаємодія та системне опрацювання повідомлень про можливі порушення, що дозволяє своєчасно реагувати на фінансові ризики навіть у умовах воєнного стану.

Проведений аналіз показує, що подальше підвищення ефективності системи протидії корупції та легалізації злочинних доходів вимагає комплексного підходу, який включає удосконалення законодавства, посилення інституційної спроможності органів контролю, розвиток цифрових інструментів аналітики та зміцнення міжнародної співпраці. Тільки системна реалізація цих заходів дозволить Україні забезпечити стабільність фінансової системи, підвищити прозорість державних ресурсів і знизити рівень корупційних проявів у державі.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ НЕЗАКОННИХ ДОХОДІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

3.1. Міжнародний досвід протидії корупції та відмиванню коштів і можливості його застосування в Україні

Корупція та легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, належать до найбільш серйозних глобальних викликів сучасності, які негативно впливають на економічний розвиток держав, політичну стабільність та соціальну справедливість. Поширення корупційних практик призводить до зниження ефективності діяльності органів державної влади, підриває довіру громадян до державних інституцій, послаблює правові системи та створює загрозу дотриманню прав людини.

У сучасних умовах глобалізації корупція та відмивання незаконних доходів дедалі частіше мають транснаціональний характер. Незаконні фінансові потоки переміщуються через міжнародні фінансові системи, використовуючи складні схеми та офшорні юрисдикції. У зв'язку з цим ефективна боротьба з такими явищами потребує не лише національних заходів, а й активного міжнародного співробітництва.

Важливу роль у формуванні глобальної системи протидії корупції відіграють міжнародні організації, які розробляють стандарти боротьби з фінансовими злочинами, координують діяльність держав та сприяють впровадженню антикорупційних реформ. До таких інституцій належать United Nations, World Bank, International Monetary Fund, Financial Action Task Force, а також правоохоронні та координаційні структури, серед яких INTERPOL, Europol та Eurojust.

Міжнародні інституції забезпечують розробку правових норм, здійснюють моніторинг виконання міжнародних стандартів, надають технічну допомогу державам та сприяють координації діяльності правоохоронних

органів різних країн. Узагальнення ролі таких організацій у боротьбі з корупцією та незаконними фінансовими потоками представлено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Напрями діяльності міжнародних інституцій у сфері боротьби з корупцією та відмиванням коштів

№	Організація	Основні напрями діяльності
1	United Nations (ООН)	Розробка міжнародних конвенцій та правових норм, спрямованих на запобігання корупції та відмиванню коштів; координація міжнародної співпраці у цій сфері.
2	World Bank (Світовий банк)	Підтримка держав у зміцненні інститутів управління, підвищенні прозорості використання бюджетних коштів та розвитку антикорупційних механізмів.
3	International Monetary Fund (Міжнародний валютний фонд)	Надання фінансової та консультативної підтримки країнам з метою підвищення прозорості фінансових систем та протидії незаконним фінансовим потокам.
4	Financial Action Task Force (FATF)	Розробка міжнародних стандартів боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму; оцінювання ефективності їх впровадження у країнах.
5	Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL)	Моніторинг ефективності національних систем боротьби з відмиванням коштів та надання рекомендацій щодо вдосконалення законодавства.
6	INTERPOL (Інтерпол)	Координація міжнародного співробітництва правоохоронних органів у боротьбі з фінансовими злочинами.
7	Europol (Європол)	Забезпечення обміну інформацією між правоохоронними органами держав ЄС у боротьбі з організованою злочинністю та корупцією.
8	Egmont Group of Financial Intelligence Units (Егмонтська група)	Координація діяльності підрозділів фінансової розвідки різних країн та обмін інформацією про підозрілі фінансові операції.

Сформовано автором на основі джерела [29,36,43].

Міжнародні організації виконують низку важливих функцій у сфері протидії корупції та незаконним фінансовим потокам. Основні напрями їх діяльності узагальнено на рисунку 3.1.

Рис. 3.1. Основні напрями діяльності міжнародних інституцій у боротьбі з корупцією

Сформовано автором за даними джерела[30].

Ефективність антикорупційної політики значною мірою визначається комплексністю підходу, який включає правові, інституційні, фінансові та технологічні інструменти, а також рівнем прозорості державного управління.

На прикладі окремих країн, таких як Сінгапур, Естонія та США, можна виділити кілька ключових моделей, що демонструють успішні практики протидії корупції та відмиванню коштів, зокрема:

у Сінгапурі застосовується централізована модель антикорупційної політики, яка поєднує суворе законодавство, високі стандарти державного управління та невідворотність покарання за порушення (рис.3.2).

Основним органом, відповідальним за запобігання та розслідування корупційних злочинів, є Corrupt Practices Investigation Bureau (CPIB), який має широкі повноваження та незалежність від політичного впливу.

Високий рівень оплати праці державних службовців мінімізує економічну мотивацію для корупційних дій.

Жорстка кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення, включно з великими штрафами та ув'язненням.

Прозорі процедури державних закупівель, що дозволяють уникати конфлікту інтересів і корупційних схем.

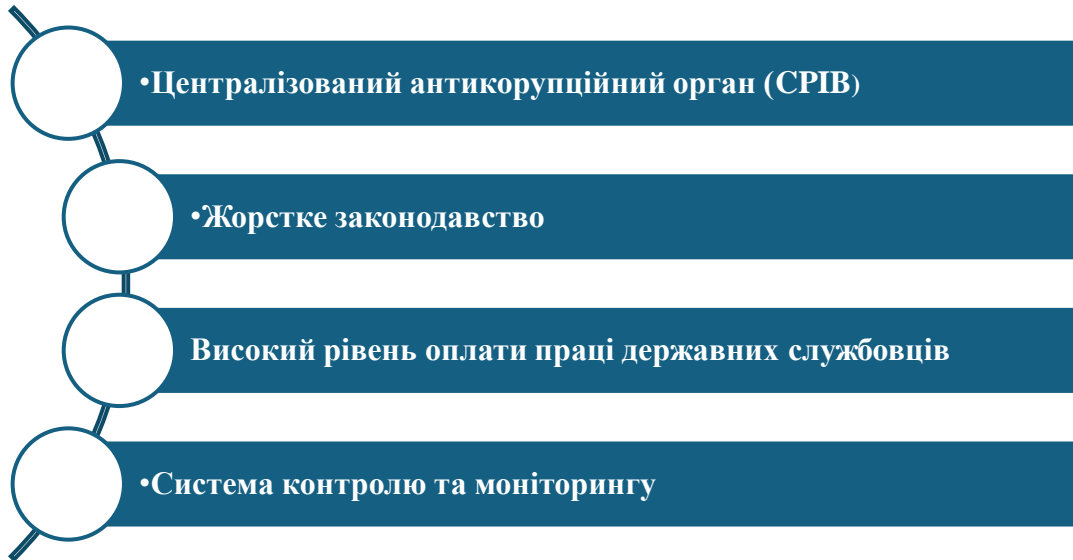

Рис.3.2. Ключові елементи сінгапурської системи боротьби з корупцією
Сформовано автором на основі джерела[37].

Сінгапур демонструє, що поєднання незалежних антикорупційних органів, правової визначеності та економічних стимулів здатне значно знизити рівень корупції на всіх рівнях влади.

Естонія відома своєю цифровою трансформацією державного управління, що стала потужним інструментом протидії корупції (рис.3.3)

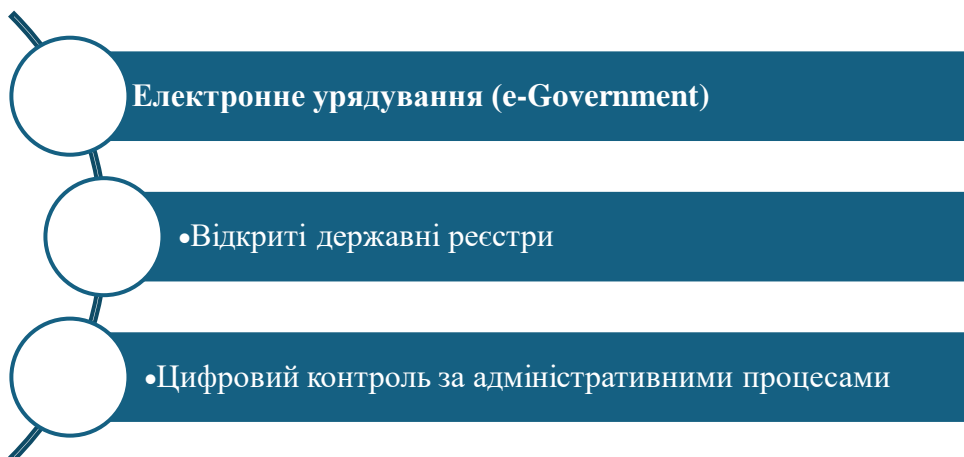

Рис.3.3. Основні механізми антикорупційної системи Естонії
Сформовано автором на основі джерела [38].

Основні механізми естонської антикорупційної системи включають електронне урядування (e-Government), що дозволяє громадянам взаємодіяти з державою дистанційно, мінімізуючи контакт із чиновниками; відкриті державні реєстри, що забезпечують прозорість державних фінансів, реєстраційних процедур і публічних закупівель та цифровий контроль за адміністративними процесами, що дозволяє відстежувати будь-які зміни в документах та фінансових потоках.

Ця модель демонструє, що технологічні інновації можуть стати ефективним засобом зниження корупційних ризиків, підвищення ефективності та довіри громадян до інститутів держави.

У США антикорупційна політика ґрунтується на розгалуженій системі фінансового моніторингу та кримінальної відповідальності (рис.3.4).

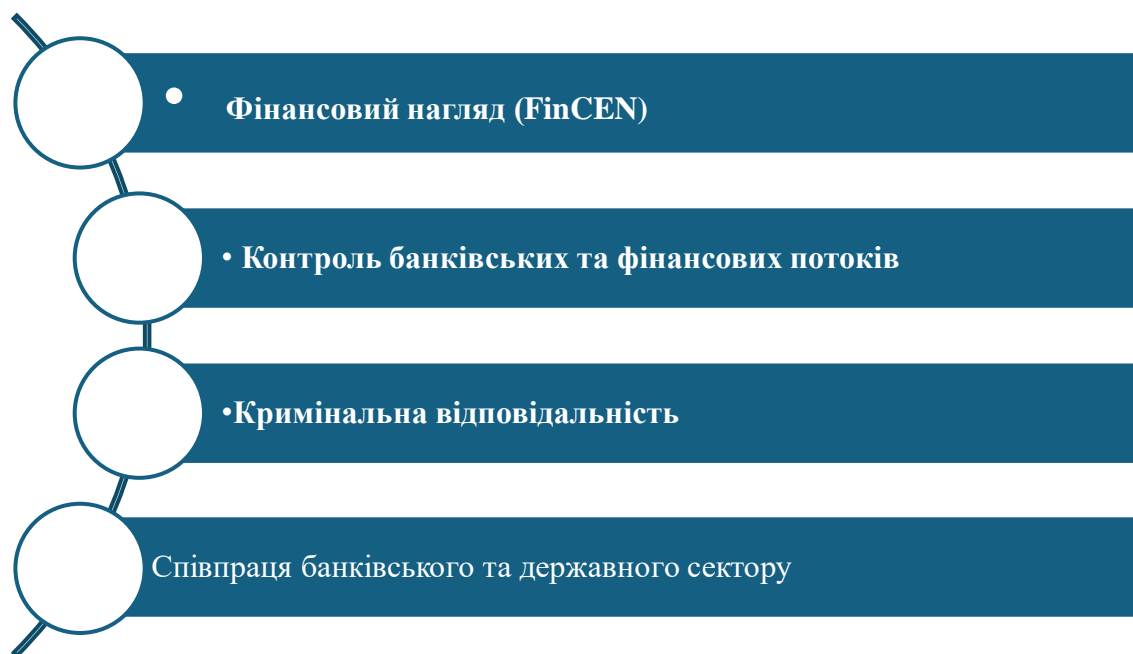

Рис. 3.4. Ключові елементи антикорупційної системи США

Сформовано автором на основі джерела [41].

За даними рис.3.4. основними інструментами антикорупційної системи США є:

- Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN) – спеціалізований підрозділ фінансової розвідки, що здійснює моніторинг підозрілих фінансових операцій та забезпечує їх передачу правоохоронним органам;

- контроль банківських операцій і фінансових потоків, що дозволяє виявляти відмивання коштів та ухилення від оподаткування;
- жорстке кримінальне законодавство щодо корупційних діянь, що включає як федеральну, так і штатну юрисдикцію.

Особливістю США є поєднання правових механізмів та фінансового нагляду, що забезпечує комплексний контроль за потенційними корупційними ризиками у приватному та публічному секторах.

Використання міжнародного досвіду може суттєво підвищити ефективність антикорупційної політики України. Насамперед важливим є подальше вдосконалення національного законодавства відповідно до міжнародних стандартів та рекомендацій (рис.3.5).

Рис.3.5.Основні елементи міжнародних антикорупційних систем

Сформовано автором

Важливу роль у цьому процесі відіграють такі спеціалізовані органи, як National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, National Agency on Corruption Prevention та Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office. Підвищення ефективності їх діяльності потребує посилення інституційної незалежності, удосконалення механізмів координації та впровадження сучасних методів фінансового контролю.

Перспективним напрямом є також розвиток системи фінансового моніторингу та вдосконалення діяльності State Financial Monitoring Service of Ukraine, яка здійснює аналіз підозрілих фінансових операцій та сприяє виявленню схем відмивання коштів.

Крім того, важливим є впровадження цифрових технологій у систему державного управління, що сприятиме підвищенню прозорості діяльності органів влади та зменшенню корупційних ризиків. Досвід європейських держав свідчить, що розвиток електронного урядування та відкритих державних реєстрів дозволяє значно підвищити ефективність антикорупційної політики.

Аналіз міжнародних практик дозволяє виділити кілька ключових напрямів, які можуть бути адаптовані до українських умов:

1. Посилення незалежності антикорупційних органів (НАБУ, НАЗК, САП) та чітке визначення їхніх повноважень.
2. Впровадження цифрових технологій, електронних реєстрів і електронного урядування для мінімізації контактів громадян з чиновниками.
3. Розвиток фінансового моніторингу, включно з ефективним обміном інформацією з міжнародними структурами та Egmont Group.
4. Гармонізація законодавства з міжнародними стандартами FATF і UNCAC, що дозволяє підвищити ефективність боротьби з відмиванням коштів.
5. Підвищення прозорості державних закупівель та фінансового контролю, із залученням громадських і міжнародних експертів.

Таким чином, міжнародний досвід свідчить, що ефективна система протидії корупції та відмиванню коштів повинна базуватися на комплексному підході, який включає удосконалення законодавства, зміцнення інституційної спроможності державних органів, розвиток фінансового моніторингу та активне міжнародне співробітництво.

3.2. Перспективні напрями вдосконалення державної політики України у сфері боротьби з корупцією та легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом.

На сучасному етапі Україна зазнає військової агресії з боку росії, що створює значні виклики для системи боротьби з корупцією. Війна сприяє поширенню корупційних явищ через зниження прозорості фінансових операцій та надмірний вплив владних структур. У воєнних умовах функція публічного контролю та прозорості діяльності державних органів знижується, що створює додаткові ризики корупції та зловживань.

Особливу увагу варто приділити сфері оборони та військових закупівель. Великі обсяги державних контрактів і закритих тендерів створюють умови для завищення цін, отримання неконтрольованих прибутків та непрозорого розподілу ресурсів. Крім того, війна спричинила значну міграцію населення та внутрішнє переселення, що створює гострі соціально-економічні проблеми та збільшує ризики шахрайства та корупційних схем у соціальній сфері.

Військовий конфлікт також впливає на моральну сферу суспільства. Зниження етичних стандартів, психологічне виснаження населення та формування уявлення про корупцію як допустимого способу виживання сприяють її поширенню. За таких умов, боротьба з корупцією набуває особливої важливості, а ефективна взаємодія державних органів та громадських інституцій стає критичною для забезпечення прозорості, відповідальності та підзвітності в державному управлінні.

До основних негативних факторів, що впливають на рівень корупції в Україні під час воєнного стану, відносять:

- значні обсяги грошової та матеріальної допомоги з різних країн світу;
- недостатній контроль за обсягами грошових коштів, що надходять на рахунки фізичних та юридичних осіб;
- низький рівень допомоги особам, які постраждали від російської агресії;
- зниження доходів населення;

- зростання рівня інфляції та зниження купівельної спроможності;
- низький рівень державної підтримки, дотацій та преміювань у воєнний період;
- недостатньо суворе або неефективне покарання за порушення антикорупційного законодавства;
- неефективність судової системи щодо розгляду корупційних справ;
- недостатній рівень обізнаності громадян щодо антикорупційних програм;
- наявність у суспільстві спадкової системи «подяки»;
- низький рівень свідомості громадян, частково зумовлений психологічним виснаженням та моральним травмуванням через війну [18,30-31].

За результатами соціологічних опитувань, 89% громадян вважають корупцію однією з найсерйозніших проблем для України після початку повномасштабної війни. У 2025 році детективи та прокурори продовжували активно виявляти випадки корупції, що свідчить про підвищену ефективність правоохоронних органів у боротьбі з цим явищем.

У сучасному світі глобалізація значно ускладнила фінансові потоки та зробила їх взаємопов'язаними на міжнародному рівні. Це створює нові виклики для систем фінансової розвідки, які повинні адаптувати стратегії та методи роботи до сучасних умов.

Боротьба з корупцією є ключовою для забезпечення стабільного розвитку держави, підвищення довіри громадян до державних інститутів і створення сприятливого середовища для економічного розвитку. Незважаючи на наявність численних національних і міжнародних ініціатив, проблема корупції залишається актуальною і потребує постійного вдосконалення методів протидії.

На рис. 3.3 представлено загальні напрями вдосконалення методів боротьби з корупцією та легалізацією незаконних доходів.

Рис.3.3. Напрями вдосконалення методів боротьби з корупцією та легалізацією незаконних доходів

Сформовано автором за даними джерела[30-31].

Покращення законодавчої бази передбачає постійне оновлення антикорупційного законодавства відповідно до нових викликів і тенденцій. Розширення норм щодо прозорості державних закупівель, фінансування політичних партій та інших сфер, схильних до корупційних ризиків. Введення кримінальної відповідальності для високопосадовців та реальних покарань за корупційні діяння. Встановлення принципів прозорості у фінансах, включаючи обов'язкове оприлюднення майнових декларацій і перевірку їх достовірності.

Незалежність антикорупційних органів має на меті посилення незалежності НАБУ, НАЗК та САП від політичного впливу. Розвиток взаємодії між правоохоронними органами, судами, органами державного нагляду та громадськими організаціями. Встановлення чітких механізмів обміну інформацією для оперативного реагування на корупційні загрози.

Впровадження сучасних технологій з використанням електронного урядування, систем електронних декларацій та цифрових платформ для прозорості державних процедур. Застосування аналітики великих даних, блокчейну та алгоритмів штучного інтелекту для виявлення підозрілих фінансових транзакцій.

Підвищення кваліфікації кадрів спрямоване на навчання державних службовців, правоохоронців, суддів та співробітників фінансових розвідок сучасним методам боротьби з корупцією. Впровадження прозорих механізмів набору кадрів та конкуренції на державних посадах дозволить зменшити можливості для корупційних домовленостей.

Підвищення ефективності антикорупційної діяльності передбачає активне використання міжнародних угод, таких як Конвенція ООН проти корупції (UNCAC), а також співпрацю з міжнародними організаціями (FATF, GRECO) для обміну досвідом та підтримки антикорупційних реформ. Крім того, сприяння прозорим фінансовим потокам та дотриманню міжнародних стандартів через Світовий банк і МВФ дозволить підвищити ефективність контролю та зменшити ризики фінансових порушень.

Посилення відповідальності та покарань. Удосконалення системи відповідальності включає створення ефективної системи санкцій, яка охоплює кримінальні покарання, штрафи та конфіскацію активів. Водночас, забезпечення захисту whistleblower'ів сприяє своєчасному виявленню та припиненню корупційних схем, а також стимулює громадську участь у контролі за діяльністю органів влади.

Інтеграція етичних принципів у всі сфери управління. Впровадження стандартів етики у державних органах та приватному секторі дозволяє формувати культуру прозорості та відповідальності. Створення комітетів етики та проведення регулярних аудитів діяльності органів влади забезпечує систематичний контроль, запобігає корупційним діям та підвищує довіру громадян до державних інституцій.

Це лише декілька із можливих напрямів удосконалення методів боротьби з корупцією в Україні. Важливо розглядати це завдання комплексно та постійно працювати над покращенням антикорупційних заходів у всіх сферах суспільства.

Україна, вступивши в період війни, стикається із серйозними викликами у сфері правопорушень, корупції, відмивання грошей та таємного переміщення

коштів на всіх рівнях і в різних галузях. Ця складна ситуація вимагає від уряду та антикорупційних організацій розробки та впровадження нових, більш ефективних антикорупційних програм, стратегій та нормативних актів, які сприятимуть зміцненню прозорості держави та поліпшенню її іміджу під час процесу євроінтеграції.

Важливим напрямком подальших досліджень є визначення можливостей та шляхів співпраці антикорупційних органів України з міжнародними антикорупційними структурами та організаціями. Це може включати створення спільних проєктів, обмін досвідом, проведення навчань, а також спільну розробку стратегій та механізмів боротьби з корупцією. Активна міжнародна співпраця в антикорупційній сфері може сприяти підвищенню ефективності заходів та забезпечити більший успіх в боротьбі з корупцією в Україні.

Висновки до розділу 3

У результаті проведеного дослідження встановлено, що ефективна протидія корупції та відмиванню коштів у розвинених країнах базується на поєднанні чіткого законодавчого регулювання, незалежності антикорупційних інституцій, ефективного фінансового моніторингу та прозорості діяльності органів державної влади. Важливу роль у формуванні міжнародних стандартів у цій сфері відіграють міжнародні організації, рекомендації яких сприяють розвитку міжнародного співробітництва та посиленню контролю за фінансовими операціями.

Використання позитивного міжнародного досвіду може суттєво підвищити ефективність національної системи протидії корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом в Україні. Важливими напрямками є вдосконалення системи фінансового моніторингу, застосування сучасних цифрових технологій для аналізу фінансових операцій, підвищення прозорості діяльності державних органів та розвиток електронного врядування.

Подальше вдосконалення державної політики у цій сфері має передбачати гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами, підвищення ефективності антикорупційних інституцій, розвиток цифрових інструментів фінансового контролю та розширення міжнародного співробітництва. Реалізація цих заходів сприятиме зміцненню економічної безпеки держави та підвищенню ефективності боротьби з корупцією і відмиванням коштів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі комплексно досліджено теоретичні, правові та організаційно-економічні засади протидії корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, проаналізовано сучасний стан функціонування відповідної системи в Україні та обґрунтовано напрями її вдосконалення в умовах глобалізаційних процесів та цифрової трансформації державного управління. Поставлену мету досягнуто шляхом послідовного виконання визначених завдань дослідження.

У процесі роботи узагальнено теоретичні підходи до трактування сутності корупції та легалізації незаконних доходів. Встановлено, що корупція є складним соціально-економічним явищем інституційного характеру, яке негативно впливає на ефективність державного управління, конкурентоспроможність економіки, рівень інвестиційної привабливості та довіру суспільства до органів влади. Досліджено взаємозв'язок між корупційними правопорушеннями та процесами відмивання коштів, що дозволило розглядати їх як взаємопов'язані елементи єдиної системи фінансових злочинів.

Проаналізовано міжнародні стандарти у сфері протидії корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Встановлено, що формування ефективної антикорупційної політики ґрунтується на таких ключових принципах, як інституційна незалежність уповноважених органів, прозорість фінансових операцій, належний рівень фінансового моніторингу, ефективний контроль за діяльністю публічних посадових осіб та активне міжнародне співробітництво. Узагальнено роль міжнародних організацій, зокрема Financial Action Task Force, United Nations, Organisation for Economic Co-operation and Development та Council of Europe, діяльність яких спрямована на гармонізацію національних систем фінансового контролю, розроблення стандартів та координацію зусиль у сфері протидії фінансовим злочинам.

Досліджено досвід боротьби з корупцією у Сполучених Штатах Америки, Сінгапурі та Естонії. Проаналізовані моделі підтвердили ефективність комплексного підходу, що поєднує правові механізми, незалежність антикорупційних інституцій, високий рівень цифровізації державних процесів та прозорість управління публічними ресурсами.

Узагальнення міжнародної практики дозволило визначити можливості її адаптації до національних умов України.

Проаналізовано сучасний стан функціонування системи протидії корупції та фінансовому моніторингу в Україні. Встановлено, що в державі створено відповідну нормативно-правову базу та інституційну структуру, однак ефективність їх діяльності потребує подальшого підвищення. Виявлено проблеми, пов'язані з недостатнім рівнем координації між органами влади, необхідністю удосконалення механізмів обміну інформацією, підвищенням цифровізації процесів та посиленням практичної результативності контролю.

Аналіз міжнародних індексів сприйняття корупції свідчить про поступове покращення позицій України у сфері протидії корупції. Упродовж 2021–2025 років спостерігається позитивна динаміка: рівень ІСК зріс із 32 до 36 балів, а позиція України в рейтингу покращилася з 108 до 104 місця. Зазначені результати свідчать про поступову результативність реалізованих антикорупційних заходів, навіть за умов складної внутрішньополітичної ситуації та впливу зовнішніх викликів, зокрема воєнного стану та тимчасової окупації частини територій.

Обґрунтовано доцільність застосування комплексного підходу до формування державної політики у сфері протидії корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Доведено, що ефективна система має базуватися на поєднанні правових, інституційних, організаційних та цифрових інструментів, а також на розвитку міжнародної співпраці та інтеграції до глобальних механізмів фінансової безпеки.

Узагальнено, що важливими напрямками підвищення ефективності національної системи є удосконалення фінансового моніторингу, активне

впровадження сучасних цифрових технологій для аналізу фінансових операцій, розширення використання електронного врядування, посилення прозорості управління державними ресурсами та зміцнення взаємодії між державними органами, фінансовими установами й міжнародними партнерами.

Запропоновано перспективні напрями вдосконалення державної політики України у досліджуваній сфері, до яких належать подальша гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами, підвищення ефективності діяльності антикорупційних інституцій, розвиток цифрових інструментів фінансового контролю та аналітики, удосконалення системи міжвідомчої координації, а також розширення міжнародного співробітництва у сфері фінансового моніторингу.

Реалізація зазначених заходів сприятиме зниженню рівня корупційних ризиків, підвищенню прозорості державного управління та зміцненню економічної безпеки держави.

Таким чином, в умовах глобалізації забезпечення ефективної протидії корупції та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, можливе лише за умови системного вдосконалення національної політики, посилення інституційної спроможності відповідних органів та активного міжнародного співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранов Р. О. Формування та реалізація державної політики запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. дис. доктора екон. наук спец. 08.00.09 / 25.00.02. Р. О. Баранов. Національна академія державного управління при Президентові України, Київ, 2018. 311с.
2. Бачинська І.С. Детермінанти корупції в Україні, або чому державні службовці залучені до корупційного процесу. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 32. С. 377–382
3. Баштанник В. В., Терханов Ф. І. Удосконалення державного управління у сфері протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02\(6\)/11bvvozs.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11bvvozs.pdf)
4. Буткевич С. А. Фінансовий моніторинг: зарубіжний досвід та українська модель: монографія. Сімферополь: Кримнавчпеддержвидав, 2012. 314 с.
1. Горбан І.М., Шевченко Н.В. Фінансовий моніторинг та взаємодія з правоохоронними органами: сучасні проблеми зумовлені динамічністю зовнішнього середовища. *Успіхи і досягнення у науці*, № 9(9), 2024.
5. Глуценко О. О., Семеген І. Б. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія. Київ : УБС НБУ, 2014. 350 с.
7. Грабовський Л.А. Протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, як складова забезпечення економічної безпеки України. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2018. Вип. 1-2. С. 200-205.
8. Гура В. В. Поняття корупції як економіко-правового феномену. *Вчені записки Університету «КРОК»*: зб.наук. праць. Київ: ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК», 2021. Вип. № 4 (64). С. 76-84

9. Гура В. Корупція: поняття та види, причини виникнення. *Економічний аналіз*, 2022, 32.2: 73-81. URL: <http://econa.wunu.edu.ua/index.php/econa/article/view/2028>
10. Дудоров О. О., Тертиченко Т. М. Протидія відмиванню «брудного» майна: європейські стандарти та Кримінальний кодекс України : монографія. Київ, «Ваіте». 2015. 392 с.
11. Єфименко Т. І., Гасанов С. С., Користін О. Є. Розвиток національної системи фінансового моніторингу: монографія. К. ДННУ «Академія фінансового управління». 2013. 380 с.
12. Звіт Національного антикорупційного бюро України за 2024 рік 59 с. URL:
13. Звіт про діяльність Державної служби фінансового моніторингу України за 2025 р. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2025ukr.pdf>
14. Звіт про діяльність Державної служби фінансового моніторингу України за 2024 р. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2024ukr.pdf>
15. Звіт ФАТФ. *Можливості та виклики нових технологій для ПБК/ФТ*, Париж, Франція. URL: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/opportunities-challenges-newtechnologies-aml-cft.html>
16. Карпенко О. О., Кудлінська К. О., Кузнецова К. Є. Запобігання та протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 97–103.
17. Кузьменко О.В., Доценко Т.В., Скринька Л.О. Роль фінансового моніторингу в сучасній системі забезпечення економічної безпеки національної економіки. *Науковий погляд: економіка та управління* . 2019. № 3 (65). С. 98 – 108.
18. Мандибура В.О. Корупція: інституційна сутність та механізм подолання: монографія. Київ: Парламентське видавництво, 2017. 487 с.

19. Марушко Н. С., Горбан І. М. Дотримання правових вимог в аудиторській діяльності при протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*, 2022, 10 (28).

20. Мельник С.І., Вінчук М.В., Горбан І.М. Фінансовий моніторинг: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 212 с.

21. Нонік В.В. Формування та реалізація антикорупційної політики в Україні: теорія, методологія, практика: монографія. Житомир: О.О. Євенок, 2019. 314 с.

22. Офіційна сторінка Financial Intelligence Unit
https://www.zoll.de/DE/FIU/fiu_node.html

23. Офіційна сторінка TRACE International
<https://www.traceinternational.org/trace-matrix#matrix-results>

24. Офіційна сторінка Transparency International
<https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/ukr>

25. Офіційна сторінка Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua>

26. Офіційна сторінка Національного агентства з питань запобігання корупції URL: <https://nazk.gov.ua/uk/>

27. Офіційний сайт Національного антикорупційного бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua/en/>

28. Офіційний сайт Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. URL: <https://www.sap.gov.ua/en/>

29. Офіційна сторінка ФАТФ <https://www.fatf-gafi.org/en/home.html>

30. П'ясецька-Устич С. В., Клочанка К. Р. Інституціоналізація корупційних відносин у соціально-економічній системі: специфіка України institutionalisation of corrupt relations within the socio-economic system: the specifics in ukraine. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, 2018, 4.15: 21-28.

31. Передерій О. С. Реформування системи протидії легалізації коштів, здобутих незаконним шляхом в аспекті активізації європейської інтеграції України (теоретико-правовий аспект).» *Нове українське право* 2 (2022): 98-103.

32. Першин В. Г. Стандарти міжнародної фінансової спільноти в сфері протидії легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму. *Публічне право*, 2018, 1: 60-67.

33. Посібник щодо деяких аспектів здійснення фінансових розслідувань (дослідження фінансових відносин). 160 с.
[URL:https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20\(National%20Studies,%200Guidances%20etc\)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf](https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20(National%20Studies,%200Guidances%20etc)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf)

34. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення: Закон України № 361-IX від 06.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

35. Про запобігання корупції: Закон України № 1700-VII від 25 жовтня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

36. Рекомендації FATF. Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення. Методологія з оцінки відповідності рекомендаціям FATF та ефективності систем протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму правила та процедури 5-го раунду взаємних оцінок комітетом MONEYVAL. URL:
<https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/5%20round%20FATF.pdf>

37. Ситник Г.П., Баранов Р.О. Світовий досвід щодо здійснення боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, для України. *Економіка та держава*. 2014. № 8. С. 121–124.

38. Тютюнник І.В., Скороходова Л.І. Міжнародний досвід побудови національної системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним

шляхом. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Випуск 32. С. 176–180

39. Трепак В. М. Протидія корупції в Україні: теоретико-прикладні проблеми: монографія. Львів: Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 442с.

40. Шевченко Н. Копитко М., Мігус І. Напрями зниження рівня корупції в Україні в умовах кризових явищ та підвищення необхідності легалізації доходів» *Вчені записки Університету «КРОК»* 2 (70) (2023): 21-28.

41. Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN). URL: <https://www.fincen.gov/>

42. United Nations. United Nations Convention against Corruption (UNCAC). New York: United Nations, 2004. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/uncac.html>

43. Transparency International. What is Corruption. URL: <https://www.transparency.org>

ДОДАТКИ

Додаток А

ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

